

Prijs, procedure en proceskosten. De afhandeling van een prijszaak volgens de Romano-canonieke procedure voor de Admiraliteit en de Grote Raad van Mechelen tijdens de Engels-Schotse oorlog van 1547.

Citation for published version (APA):

van Rhee, C. H., & Sicking, L. (2003). Prijs, procedure en proceskosten. De afhandeling van een prijszaak volgens de Romano-canonieke procedure voor de Admiraliteit en de Grote Raad van Mechelen tijdens de Engels-Schotse oorlog van 1547. *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis-Revue d'Histoire du Droit-The Legal History Review*, 3-4, 337-357. <https://doi.org/10.1163/157181903322708184>

Document status and date:

Published: 01/01/2003

DOI:

[10.1163/157181903322708184](https://doi.org/10.1163/157181903322708184)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Download date: 05 May. 2023

C.H. van Rhee & L. Sicking, 'Prijs, procedure en proceskosten. De afhandeling van een prijszaak volgens de Romano-canonieke procedure voor de Admiraliteit en de Grote Raad van Mechelen tijdens de Engels-Schotse oorlog van 1547', *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, 2003, p. 337-357.

Prijs, procedure en proceskosten

De afhandeling van een prijszaak volgens de Romano-canonieke procedure voor de Admiraliteit en de Grote Raad van Mechelen tijdens de Engels-Schotse oorlog van 1547

L.H.J. Sicking en C.H. van Rhee

Opgedragen aan Professor mr. J.Th. de Smidt ter gelegenheid van zijn 80ste verjaardag

Inleiding

Op 26 april 1547 ontvingen Claes de Doot en Meeus Pietersz, kapiteins van respectievelijk de *Joris* en het jacht *Bonaventure* uit Vlissingen, een kaperbrief van regentes Maria van Hongarije. De kaperbrief veroorloofde De Doot en Pietersz om met hun schepen en goederen uit te varen richting Schotland en zich te bewapenen om vijandelijke schepen te weerstaan. Het ging in feite om wat destijds wel een defensieve bestelbrief werd genoemd. Enkel indien zij werden aangevallen, mochten zij geweld gebruiken en tot kapen overgaan. Eventueel genomen schepen of behaalde buit zouden zij naar de Nederlanden moeten voeren. De kaperbrief bepaalde verder dat de kapers voor hun vertrek bij de Admiraal brieven van attache moesten halen. Het attache is inderdaad aangevraagd en verleend, aangezien brieven van attache d.d. 27 april 1547 gehecht zijn aan de bewaard gebleven kaperbrief. In de attachebrief bevestigt de Admiraal, Maximiliaan van Bourgondië, de 'bestelling' van de regentes en voegt eraan toe dat hij krachtens de ordonnantie op de Admiraliteit recht had op de tiende penning van behaalde buit. Verder verlangde de Admiraal in de attachebrief dat de kapers een eed aflegden in handen van zijn plaatsvervanger in de Admiraliteit. Volgens een dorsale aantekening op de kaperbrief hebben De Doot en Pietersz de eed daadwerkelijk afgelegd.¹

Toen deze administratieve handelingen achter de rug waren, voeren De Doot en Pietersz naar eigen zeggen vanuit Vlissingen richting Schotland met de bedoeling handel te drijven met de Nederlandse vissers die voor de Schotse kust op haring visten.² Misschien

¹ Kaperbrief (26 april 1547) voor de Vlissingers Claes de Doot en Meeus Pietersz en een daaraan vastgehechte brief van attache (27 april 1547) voorzien van een fragment van het admiraliteitszegel. Afgebeeld in L.H.J. Sicking, *Zeemacht en onmacht. Maritieme politiek in de Nederlanden, 1488-1558*, Amsterdam 1998, p. 217. De eedaflegging vond plaats op 28 april in handen van Dominicus van den Nieuwenhove als stadhouder van de admiraal. Algemeen Rijksarchief Brussel (ARA), Archiven van de Raden en Zetels der Admiraliteit (ARZA), inv.nr. 106. ARA, Archief Grote Raad van Mechelen (GRM), Beroepen uit Holland (BH), inv.nr. 919 B. ARA, GRM, Sententie nr. 849.65, p. 679-680. Zie over 'attache' in het algemeen C.H. van Rhee, *Bevoegdheden van de rechter op het terrein van de regelgeving vóór de codificatie*, in een door B.C.M. Jacobs en E.J. Broers uit te geven bundel naar aanleiding van het Tilburgse congres 'Interactie tussen wetgever en rechter vóór de Trias Politica' (12 en 13 december 2002) (ter perse) en in verband met verlening door de admiraal, Sicking, *Zeemacht (supra)*, p. 70, p. 216.

² ARA, GRM, Sententie 849.65, p. 680.

voorzagen zij de vissers op zee van voedsel en zout, en kochten zij haring in.³ Kaapvaart was in de Habsburgse Nederlanden bovenal een nevenactiviteit naast en in combinatie met vreedzame handelsvaart en visserij. Door middel van kaapvaart alleen was een belegde boterham in elk geval verre van verzekerd.⁴

Terwijl de Vlissingers zich voor de Schotse kust bevonden, troffen zij de Fransman Jacques du Gal met een tweetal schepen. Deze was met één schip uit de haven van Dieppe richting Schotland vertrokken om er handel te drijven. Naar eigen zeggen was hij onderweg twee Schotse oorlogsschepen tegengekomen. De kapiteins waren Jehan Edineston en Jehan Gourlat. Zij hadden een Engels schip, de *Mary Dertenny*, dat onder andere met wijn geladen was, gekaapt en voerden het mee. Engeland was op dat moment met Schotland in oorlog.⁵ Waarschijnlijk om beoordeling van hun buit in eigen land te vermijden, verkochten de Schotse kapiteins de *Mary Dertenny* op zee voor 680 Franse francs aan Du Gal, die het schip vervolgens meenam om het elders te verkopen.⁶ De Doot en Pietersz gooiden echter roet in het eten. Zij verklaarden later dat terwijl zij met Nederlandse vissers zaken deden twee oorlogsschepen opdoemden, die recht op de Vlissingse schepen afstevenden alsof zij wilden enteren. Toen de schipper van de oorlogsschepen, Du Gal, doorkreeg dat hij op schepen uit de Nederlanden afvoer, trok hij zich terug om alsnog naar Schotland te varen. De Doot en Pietersz zetten de achtervolging in. Zij verkeerden in de veronderstelling dat zij met vijandelijke Schotse schepen van doen hadden, althans zo stelden zij. Ter hoogte van St. Andrews dan wel Dundee wisten zij de twee schepen van Du Gal te enteren. Met hun buit zetten De Doot en Pietersz, conform hun kaperbrief, koers richting Vlissingen, waar zij in minder dan een maand tijd sinds hun vertrek terugkeerden.⁷ Volgens Du Gal sprongen de Nederlandse kapers tijdens deze tocht ruw met hem en zijn bemanning om. Ze namen de Fransman bovendien zijn papieren af en dwongen hem te verklaren en op papier te stellen al hetgeen hun goeddunkte.⁸

Dit artikel beoogt de verschillende processen waarin Jacques du Gal en de Vlissingse kapers Claes de Doot en Meeus Pietersz vervolgens tegenover elkaar stonden, met elkaar in verband te brengen. In de eerste plaats kan hiermee het inzicht worden vergroot in de voor de Admiraliteit gevoerde procedure, waarover nog maar weinig bekend is.⁹ Volgens de

³ Over de oorsprong van de haringjagerij, het verschijnsel waarbij schepen erop uit trokken om haring op open zee van vissers in te kopen en deze ‘Hollandse nieuwe’ vervolgens tegen hoge prijzen aan te bieden, bestaat onduidelijkheid. Stedelijke bepalingen bevestigen het voorkomen van haringjagerij aan het einde van de zestiende eeuw, maar bewijzen voor een middeleeuwse oorsprong ontbreken vooralsnog. F.W. Assenberg, *De haringjagerij, in het bijzonder te Vlaardingen in de negentiende eeuw*, Netwerk. Jaarboek Visserijmuseum (2001), p. 7-8 en de literatuurverwijzingen aldaar. Bespreking door L.H.J. Sicking, *Tijdschrift voor Zeegeschiedenis* (2002), p. 202.

⁴ W. Brulez, *Het gewicht van de oorlog in de nieuwe tijden. Enkele aspecten*, Tijdschrift voor geschiedenis (1978), p. 405-406. Sicking, *Zeemacht (supra, n. 1)*, p. 218.

⁵ Schotland was niet betrokken bij de vrede tussen Frankrijk en Engeland die in juni 1546 was gesloten. J.D. Mackie, *The early Tudors 1485-1558*, Oxford en New York 1994, p. 482-483.

⁶ ARA, GRM, Sententie 849.65, p. 675-676.

⁷ ARA, GRM, Sententie 849.65, p. 680-681.

⁸ ARA, GRM, Sententie 849.65, p. 676. Maximiliaan van Bourgondië aan de president van de Geheime Raad (30 mei 1547), ARA, Archieven van de Raad van State en Audiëntie (RSA), inv.nr. 1659/2 f.73r-v.

⁹ A. Wijffels, *Qui millies allegatur. Les allégations du droit savant dans les dossiers du Grand Conseil de Malines (causes septentrionales, ca. 1460-1580) I*, Amsterdam 1985, p. 407.

ordonnanties op de Admiraliteit van 1488 en 1540, waarin de bevoegdheden van de Admiraal en de Admiraliteit waren vastgelegd, moest de Admiraliteit rechtspreken volgens de procedure van de Grote Raad. Deze bepaling was vooral van belang voor procesrechtelijke bijzonderheden, aangezien de procedure van alle centrale en gewestelijke justitieraden in de Nederlanden in hoofdlijnen hetzelfde, Romano-canonieke stramen volgde.¹⁰ In de tweede plaats zijn de desbetreffende zaken van belang omdat zij kunnen worden gerelateerd aan de diplomatieke verhoudingen tussen de staten waarvan de betrokken procespartijen en slachtoffers ingezetenen waren. Lang voordat er sprake was van een scheiding der machten, waren de diplomatieke betrekkingen van invloed op de wijze waarop rechtszaken tussen partijen uit verschillende landen werden beslist. Maar ook andere overwegingen konden een rol spelen. Wanneer men de eigen onderdanen tot kaapvaart wilde bewegen, verdiende een soepele uitoefening van de prijsrechtspraak de voorkeur, anders zouden vele potentiële kapers afhaken.¹¹ Dit maakt de geschiedenis van de rechtspraak en in het bijzonder die van de prijsrechtspraak van de vroegmoderne periode zo interessant. Om een zo volledig mogelijk inzicht te verkrijgen in het verloop van processen, in de beweegredenen van procespartijen en in de motieven van de rechters, kunnen rechtszaken niet enkel puur juridisch worden bestudeerd maar dienen zij voor zover mogelijk te worden geplaatst in hun historische context. Daarom leent de rechtspraakgeschiedenis zich uitstekend voor samenwerking tussen de juridische en historische disciplines.¹²

Zaak 1 De *Mary Dertenny*

Met betrekking tot de eerste procedure zijn in het bronnenmateriaal slechts summiere gegevens aangetroffen. Nadat de vier schepen, *Joris, Bonaventure, Mary Dertenny* en het schip van Du Gal, de haven van Vlissingen waren binnengelopen, werd Du Gal twee weken

¹⁰ Over deze ordonnanties, de admiralen en de Admiraliteit, Sicking, *Zeemacht* (*supra*, n. 1), p. 42-72 en p. 221-238. Over de procedure voor de Grote Raad C.H. van Rhee, *Litigation and Legislation. Civil Procedure at First Instance in the Great Council for the Netherlands in Malines (1522-1559)*, Brussel 1997. Vergelijk M. Baelde, *De collaterale raden onder Karel V en Filips II (1531-1578). Bijdrage tot de geschiedenis van de centrale instellingen in de zestiende eeuw*, [Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Letteren 27 nr. 60], Brussel 1965, p. 150. Een schematische voorstelling van de civiele procedure gevolgd voor de Grote Raad treft men aan in *Stad Mechelen. 500 jaar Grote Raad (1473-1973)*, Brussel 1973, p. 121. Zie ook C.G. Roelofsen, *Studies in the history of international law. Practice and doctrine in particular with regard to the law of naval warfare in the Low Countries from circa 1450 until the early 17th century*, Utrecht 1991.

¹¹ Sicking, *Zeemacht* (*supra*, n. 1), p. 226-232. Sicking, *Recht aan zee. De afhandeling van prijszaken na het bestand van Bomy en de vrede van Nice met Frankrijk (1537-1538)*, Verslagen en mededelingen van de stichting tot uitgaaf der bronnen van het oud-vaderlandse recht (1999), [Nieuwe reeks 10], p. 163-180.

¹² In dit verband kan gewezen worden op het omvangrijke project ‘Verzamelen en bewerken van de jurisprudentie van de Grote Raad’ onder leiding van J.Th. de Smidt en het pioniersproject ‘Rechtspraakgeschiedenis’ onder leiding van A. Wijffels. Zie in het bijzonder ook A. Wijffels, *Recht van handelsbelangen: Kaapvaartprocessen voor het Londens Admiraliteitshof onmiddellijk na het Spaans-Engels vredesverdrag van 1604*, in: S. Dauchy ed., *Ter overwinning van een historische drempelvrees. De historicus en juridische bronnen. Handelingen van het colloquium* (20 maart 1992), [Juris scripta historica VII], Brussel 1994, p. 93.

gevangengezet. Vervolgens werd hij overgebracht naar Veere en voor de Admiraliteit geleid. Van de gekaapte goederen werd een inventaris opgemaakt zoals de ordonnantie op de Admiraliteit voorschreef. Wanneer namelijk achteraf mocht blijken dat de kaping onrechtmatig was - bijvoorbeeld nadat de gedupeerden een rechtszaak hadden ingesteld of omdat zij eigen onderdanen of onderdanen van bevriende mogendheden bleken te zijn - kon de Admiraal de prijs van de kapers terugvorderen.¹³ Verder werden Du Gal en de andere bemanningsleden ondervraagd. Aan Du Gal vroeg men of hij niet wist dat het aan Franse onderdanen verboden was gekaapte schepen te kopen indien zij afkomstig waren van bondgenoten van Frankrijk, wat Engeland op dat moment was.¹⁴ Du Gal, die niet door een raadsman werd bijgestaan, antwoordde in alle eerlijkheid dat hij inderdaad van een dergelijk verbod had gehoord, maar dat hij vergeten was wanneer. Ook wist hij niet op welke wijze dit verbod gedaan en gepubliceerd was.¹⁵ Op basis van deze 'bekentenis' eisten De Doot en Pietersz dat de *Mary Dertenny* en de goederen die Du Gal van de Schotten had gekocht, onmiddellijk tot goede prijs werden verklaard. Vervolgens concludeerde Du Gal mondeling dat de vordering van De Doot en Pietersz niet moest worden toegewezen.¹⁶ Na dit mondelinge proces besliste de Admiraliteitsraad¹⁷ op 13 juni 1547¹⁸ dat de *Mary Dertenny*, die Du Gal van de Schotten had gekocht en die door De Doot en Pietersz was gekaapt, een goede prijs was. Dit oordeel werd, zoals destijds gebruikelijk, niet gemotiveerd. Daardoor blijft in het ongewisse in hoeverre het Franse verbod om van Frankrijks bondgenoten gekaapte schepen te kopen van belang is geweest bij het wijzen van het vonnis.

Zaak 2 Het eigen schip van Du Gal

De zaak kreeg een vervolg doordat Jacques du Gal een nieuwe procedure startte voor de Admiraliteit waarin hij zijn eigen schip met de lading opeiste. Uit de bronnen blijkt dat hiertoe door hem een verzoekschrift (*request*) werd ingediend waarop hij een zogenoemde *provisie van justitie* verkreeg, dat wil zeggen een bevelschrift (ook wel mandement of

¹³ Respectievelijk artikel 17 en 16 van de ordonnanties op de Admiraliteit van 1488 en 1540. C. Cau ed., *Groot placcaet-boeck vervattende de placaten ende ordonnantiën van de Hoogh-Mog.-Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ende van de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, mitsgaders van de Ed. Mog. Heeren Staten van Zeeland* IV, Den Haag 1705, p. 1213. P. Scheltus ed., *Recueil van alle de placaten, ordonnantien, resolutien, instructien, lijsten en waarschouwingen, betreffende de admiraliteiten, convoyen en licenten en verdere zeesaaken* III, Den Haag 1721, p. 29. J. Lameere e.a. eds., *Recueil des ordonnances des Pays-Bas* (ROPB), 2e serie, 1506-1700, IV, Brussel 1907, p. 272.

¹⁴ Koning Frans I van Frankrijk en koning Hendrik VIII van Engeland hadden in juni 1546 vrede gesloten. Na het overlijden van beide vorsten in 1547 handhaafden beide landen de onderlinge vrede, hoewel de nieuwe Franse koning Hendrik II wilde profiteren van een instabiel Engeland onder de zwakke Edward VI door van Schotland een Franse satelliet te maken. Mackie, *The early Tudors* (*supra*, n. 5), p. 482-483.

¹⁵ De wederpartij doelde hiermee waarschijnlijk op de Franse ordonnantie op de Admiraliteit van 1544, zoals hieronder zal blijken. Isambert, Decrusy, Jourdan eds., *Recueil général des anciennes lois françaises, depuis l'an 420 jusqu'à la révolution de 1789* XII, Parijs 1828, p. 854-869.

¹⁶ ARA, GRM, Sententie 849.65, p. 676-677.

¹⁷ ARA, GRM, BH 919 c, p. 1-3.

¹⁸ ARA, GRM, Sententie 849.65, p. 677.

commissie) vervat in een open brief,¹⁹ waarin aan een deurwaarder werd bevolen de wederpartij te dagvaarden, in dit geval voor de Admiraliteit. Het uitbrengen van de eerste dagvaarding vergde de deurwaarder veel tijd, drie dagen om precies te zijn. Het duurde onder meer zo lang omdat De Doot en Pietersz, na door de deurwaarder aangesproken te zijn, een uitstel van 24 uur vroegen om te reageren.²⁰ Op deze dagvaarding verschenen gedaagden niet en op de terechtzitting werd dan ook een zogenoemd '*default* [= verstek] *salvo purge* binnen sonneschijn' verleend. Met andere woorden, gedaagden werden in de gelegenheid gesteld hun verstek voor zonsondergang ongedaan te maken (te zuiveren). Aangezien dit niet gebeurde en nadat partijen opnieuw krachtens het eerste mandement werden opgeroepen te verschijnen, is het verstek uiteindelijk bekrachtigd. Hoewel zij daarna nog tweemaal krachtens twee nieuwe mandementen werden gedagvaard,²¹ lieten De Doot en Pietersz telkens verstek gaan.²² Vervolgens verkreeg Du Gal een vierde mandement *ex superabundanti*. Krachtens dit mandement werden De Doot en Pietersz voor een vijfde maal gedagvaard 'omme te commen sien overdienen den impetrant [i.e. Du Gal]²³ zyn intendit met verificatie etc.'²⁴ Het intendit is een stuk waarin de zaak vanuit de optiek van de partij die het stuk overlegde uiteen werd gezet.²⁵ Met verificatie werden de bewijsstukken bedoeld.

Toen de deurwaarder hun de dagvaarding betekende, verklaarden De Doot en Pietersz het volgende: 'dat des impetrants goeden in questie noch waren in esse, ende dat zyluden hem impetrant consenteerden zyne goeden ende coopmanscappen te laten volgen midts hebbende absolute quytsceiling ende discharge van nemmermeer hemluden te molesteren buyten 's lants ter cause van den scepe metten wynen datter den 13en juny lestleden van goeder prinse gewesen was.'²⁶ Met andere woorden, de goederen waren nog aanwezig en niet vervreemd. De Doot en Pietersz waren bereid ze aan Du Gal te overhandigen, mits de laatste beloofde buiten de Nederlanden geen procedures te entameren om de door hem van de Schotten gekochte *Mary Dertenny*, geladen met wijn, terug te krijgen.

Du Gal²⁷ was met de deurwaarder meegegaan. Op de verklaring van De Doot en Pietersz antwoordde hij het volgende: 'Van al wes ick ontfange, daerof zal ick U obligacie

¹⁹ Een perkamenten stuk voorzien van een uithangend zegel. Voor een beschrijving van dit soort stukken, zie Van Rhee, *Litigation* (*supra*, n. 10), p. 57 e.v.

²⁰ ARA, GRM, BH 919 dI.

²¹ Slechts om verlening van het eerste mandement diende verzocht te worden door middel van een verzoekschrift; om de overige mandementen kon mondeling worden gevraagd tijdens de terechtzitting.

²² Volgens het destijds gebruikelijke procesrechtelijk woordgebruik is hier sprake van *contumacie*. De Doot en Pietersz gaven het gebeurde in een latere appelprocedure voor de Grote Raad van Mechelen als volgt weer: 'Dat alzoo d'appellanten ende haerliedere voirn. consorten doen ter tyt over zee absent ende anderssins nootlyck gheoccupeert waren, zoo en hebben zylieden den voirs. daghe van rechte nyet waergenomen, mair zouden ghestelt gheweest zyn in d'eerste, tweede ende meer anderen gepretendeerde deffaulten [...].' ARA, GRM, BH 919 I, p. 6-7.

²³ Du Gal wordt hier als 'impetrant' aangeduid, aangezien hij in deze fase van het proces kon worden gezien als de 'verkrijger' van een provisie van justitie in de vorm van een mandement. Zie Van Rhee, *Litigation* (*supra*, n. 10), p. 7.

²⁴ ARA, GRM, BH 919 c, p. 1.

²⁵ Van Rhee, *Litigation* (*supra*, n. 10), p. 135-136.

²⁶ ARA, GRM, BH 919 c, p. 1.

²⁷ Misschien verkeerde Du Gal op dat moment in het gezelschap van zijn procureur. Zie de nog te bespreken kostenstaat van Du Gal en de hierop overgegeven diminuties van De Doot en Pietersz.

ende quytancie of gheven gheen molestacie daer af te doene, want van de wynen ende scip hebt ghy sentencie ende ick en heessche U alsur daer nyet af.’²⁸ De deurwaarder dagvaardde De Doot en Pietersz vervolgens om op 10 september 1547 voor de Admiraliteit te verschijnen. Inderdaad verschenen partijen op die dag in rechte, waarbij de gedaagden werden vertegenwoordigd door Gilles van Houthuyse, hun procureur. Deze herhaalde dat de gedaagden bereid waren aan Du Gal zijn eigen schip en goederen terug te geven, en voegde hieraan toe ‘dat hy den impetrant liet op zyn geheel omme ’t voors. scip metten wynen by appellatie of anders te mogen vervolgen hier binnen ’s lants voor den raedt der Keizerlijke Majesteit.’²⁹ Du Gal antwoordde hierop dat hij geen verdere kwijtschelding wilde verlenen dan van de goederen die door de gedaagden aan hem zouden worden teruggegeven. Bovendien beklagde hij zich erover ‘dat den gedaechden hem dickwils veel gepresenteert hadden, mar luttel apparencie van leveringe maecten.’³⁰ Aangezien partijen het niet eens werden, verordonneerde de Admiraliteit dat Du Gal aan zijn wederpartij een specificatie diende over te geven van de goederen waarop hij meende aanspraak te kunnen maken. Aan de procureur van de gedaagden werd opgedragen zijn *presentacie*, dat wil zeggen hetgeen hij mondeling ter zitting had verklaard met betrekking tot de bereidheid van zijn cliënten om de goederen van Du Gal terug te geven, op schrift te stellen en dit document aan de eiser te geven. Deze opdracht werd vermoedelijk aangetekend in het rolregister van de Admiraliteit. In het rolregister werden de te behandelen zaken gesteld met vermelding van wat er op de terechtzitting plaats diende te vinden alsmede wat er in werkelijkheid plaatsvond.³¹ Op basis van hetgeen op schrift werd gesteld, dienden partijen met elkaar te overleggen. Als zij het niet eens werden, dienden zij op maandag 12 september 1547 opnieuw voor de Admiraliteit te verschijnen.

Aangezien gedaagden noch op maandag, noch op de dag erna in rechte verschenen, werd op dinsdag slechts de eiser gehoord. Deze verklaarde dat de wederpartij niet tot rede te brengen was en in gebreke bleef ten aanzien van het indienen van de schriftelijke presentatie. De verweerders hadden slechts hun verweermiddelen, die door hun procureur van zijn handtekening was voorzien, in handen van de eiser gesteld.³² Hierin stelden zij dat de eiser nadere specificatie diende te geven van de door hem opgeëiste goederen. Du Gal verklaarde niet aan de wensen van De Doot en Pietersz te kunnen voldoen, aangezien de gedaagden hem al zijn stukken afhandig hadden gemaakt. Volgens hem kon hij volstaan met hetgeen hij in zijn eis had gesteld.³³

Vervolgens legde Du Gal enige stukken over, waaruit bleek dat hij in Dieppe zijn domicilie had en een onderdaan was van de Franse koning. Waarschijnlijk wilde hij hiermee aantonen dat hij een onderdaan van een bevriende mogendheid was. Bovendien stelde hij dat het feit dat de door hem opgeëiste goederen aan hem toebehoorden, bleek uit de verklaring van de gedaagden die was gericht tot de deurwaarder die de laatste dagvaarding had uitgebracht, alsmede uit hetgeen de procureur van verweerders ter zitting had verklaard. Hij refereerde verder aan al datgene wat voor het overige met betrekking tot zijn zaak bij de Admiraliteit bekend mocht zijn. Ook zei hij bereid te zijn onder ede te verklaren dat de door hem opgeëiste goederen inderdaad van hem waren.³⁴ Op dezelfde dag, dinsdag 13 september

²⁸ ARA, GRM, BH 919 c, p. 1.

²⁹ ARA, GRM, BH 919 c, p. 1.

³⁰ ARA, GRM, BH 919 c, p. 1.

³¹ Over de betekenis van het rolregister Van Rhee, *Litigation* (*supra*, n. 10), p. 87 e.v.

³² ARA, GRM, BH 919 c, p. 2.

³³ ARA, GRM, BH 919 c, p. 2.

³⁴ ARA, GRM, BH 919 c, p. 3.

1547, werd vonnis gewezen.³⁵ De Doot en Pietersz werden veroordeeld tot teruggave van de aan Du Gal toebehorende goederen op voorwaarde dat Du Gal de door hem aangeboden eed aflegde en verklaarde dat er zich onder de goederen geen eigendommen van vijanden van de keizer bevonden. De Doot en Pietersz werden bovendien in de kosten van het proces veroordeeld.³⁶ Naar aanleiding van dit vonnis werden het schip en de goederen van Du Gal op 21 september 1547 aan hem geretourneerd, waarschijnlijk nadat de sententie van de Admiraliteit met de daarop verleende brieven waarin toestemming tot tenuitvoerlegging werd gegeven, aan De Doot en Pietersz waren betekend.³⁷

Een bewaard gebleven brief van Admiraal Maximiliaan van Bourgondië aan de president van de Geheime Raad geeft een indruk van de gang van zaken achter de schermen van de Admiraliteit ten aanzien van de besproken kwestie en laat zien welke overwegingen bij de beoordeling van prijszaken een rol konden spelen. In de Admiraliteitsraad, die in afwezigheid van de Admiraal over de kwestie vergaderde, ontstond discussie over de interpretatie van de aan De Doot en Pietersz verleende kaperbrief. Men was aanvankelijk niet geneigd de buit tot goede prijs te verklaren omdat de twee kapers alleen toestemming hadden om handel te drijven en zich te verdedigen tegen eventuele vijanden. Zoals gezegd ging het om een defensieve bestelbrief. Zij hadden geen toestemming om de vijand op te sporen en aan te vallen; dan zouden zij immers een offensieve bestelbrief hebben moeten ontvangen. De verklaring van De Doot en Pietersz dat Du Gal met zijn schepen recht op hen afstevende alsof hij hen wilde enteren, moet in dit licht worden gezien. In dat geval immers handelden zij uit verdediging en dus conform hun kaperbrief. De Admiraal, die zich op dat moment in zijn heerlijkheid Beveren bevond, werd van de kwestie op de hoogte gebracht en vroeg op zijn beurt in de genoemde brief de Geheime Raad om advies.

Blijkens de brief wist de Admiraal toen nog niet dat Jacques du Gal een onderdaan van de Franse koning was. Hij ging ervan uit dat het om gekaapte Schotse schepen ging in plaats van om een Frans en een Engels schip. Op grond hiervan deelde de Admiraal aan de Geheime Raad zijn eigen visie mee. Hij was van mening dat wanneer deze buit niet tot goede prijs zou worden verklaard, geen kaper meer bereid zou zijn tegen de Schotten op te treden terwijl juist de Schotten grote schade aan de Nederlanders hadden toegebracht. Dezelfde Schotten hadden wel dertig oorlogsschepen in zee, respecteerden uitgewisselde vrijgeleiden niet en zeiden niets te maken te hebben met de keizer en nog minder met de regentes, maar enkel met God en zichzelf, een formule die in vergelijkbare bewoordingen wel vaker in verband met piraterij werd gehanteerd.³⁸ Maximiliaan van Bourgondië vreesde dat piraten uit verschillende hoeken zich bij de Schotten zouden aansluiten. Gelukkig was er nog hoop, want de Admiraal wist dat diverse Nederlanders bereid waren om tegen de Schotten uit te varen. Hij dacht er zelf over om mee te doen en zo leiding te geven aan de kapers die hij op die manier tegen de Schotse oorlogsschepen zou kunnen inzetten.³⁹

Uit dit relaas blijkt in de eerste plaats concreet tot welke interpretatieproblemen het toestaan van verschillende vormen van particulier geweld aanleiding kon geven. Tevens blijkt dat de Admiraal een direct verband legde tussen de beoordeling van de behaalde buit en het

³⁵ ARA, GRM, BH 919 c.

³⁶ Het vonnis was vervat in een akte, waaraan het admiraliteitszegel hing. ARA, GRM, BH 919 c, p. 3.

³⁷ ARA, GRM, BH 919 dI.

³⁸ Zie bijvoorbeeld de catalogus '*Gottes Freund aller Welt Feind*'. Von Seeraub und Konvoifahrt. Störtebeker und die Folgen, Hamburg en Bremen 2001.

³⁹ Maximiliaan aan de president van de Geheime Raad (30 mei 1547), RSA 1659/2, f.73r-v.

kaapvaartbeleid, dat op dat moment in het bijzonder tegen de Schotten was gericht.⁴⁰ Uiteindelijk blijven we in het ongewisse over de reactie van de Geheime Raad op de overwegingen van de Admiraal. De Admiraliteit verklaarde, zoals wij zagen, een deel van de buit van de Vlissingse kapers, namelijk het door Du Gal van de Schotten gekochte Engelse schip, op 13 juni 1547 tot goede prijs. Onduidelijk blijft, wij zagen dit ook reeds eerder, welke rol het hierboven genoemde verbod van de Franse koning om schepen afkomstig van bevriende mogendheden te kopen, een rol heeft gespeeld.

Bij het tweede vonnis betreffende het eigen schip van Du Gal zullen mogelijkerwijze de diplomatieke verhoudingen van belang zijn geweest. Frankrijk en de Nederlanden waren op het moment van de kaping niet met elkaar in oorlog, zodat er een diplomatiek belang was de kwestie ten gunste van de Fransman te beslissen. Zoals gesteld, werd Jacques du Gal bij vonnis van 13 september 1547 door de Admiraliteit in het gelijk gesteld, waardoor de Vlissingse kapers Du Gal zijn eigen schip dienden terug te geven.

Zaak 3 De proceskosten

In verband met de door de Admiraliteit uitgesproken kostenveroordeling (in zaak 2) werd door Du Gal bij diezelfde Admiraliteit op 23 september 1547 een kostenstaat (*cedulle van costen*) ingediend.⁴¹ In dit kostenoverzicht voerde Du Gal de volgende posten op.

In de eerste plaats had hij als eiser kosten gemaakt in verband met het aanhangig maken van zijn zaak bij de Admiraliteit en het oproepen van de wederpartij. Hij had naar zijn zeggen in verband met deze handelingen de volgende betalingen verricht:

1. opstellen van het inleidende verzoekschrift (waarschijnlijk door de raadsman van de eiser)	1 s 8 d
2. opstellen van in totaal vier mandementen (waarschijnlijk door de griffier van de Admiraliteit of zijn secretaris), gedateerd op respectievelijk 9, 25 en 27 augustus en 4 september 1547, elk mandement à 3 s 4 d ⁴²	13 s 4 d

⁴⁰ Nog in 1544 werd de admiraal van Engelse zijde verweten een Schots hart te hebben. Als Heer van Veere had Maximiliaan van Bourgondië zich grote moeite getroost om de Schotse stapel binnen de muren van zijn stad te krijgen, hetgeen hem in 1541 eindelijk gelukt was. De centrale regering in Brussel, handelend in overeenstemming met een door Karel V en de Engelse koning Hendrik VIII gesloten alliantie, dwong Maximiliaan ertoe zich vanaf 1544 duidelijk tegen de Schotten teweer te stellen. Sicking, *Zeemacht* (*supra*, n. 1), p. 166.

⁴¹ ARA, GRM, BH 919 dI. De verschillende kostenposten worden hier systematisch opgevoerd en zijn hernummerd. De nummering van de posten in de bron wijkt daardoor af van de hier weergegeven nummering. Alle bedragen in dit artikel zijn in ponden Vlaams (1 lb = 20 s = 240 d) tenzij anders is aangegeven.

⁴² Ter vergelijking: volgens artikel 155 van de instructie van het Hof van Holland uit 1531 (A.S. de Blécourt en N. Japikse eds., *Klein plakkaatboek van Nederland. Verzameling van ordonnantiën en plakaten betreffende regeeringsvorm, kerk en rechtspraak (14e eeuw tot 1749)*, Groningen/Den Haag 1919, p. 33-69) werden hiervoor bij het Hof van Holland 4 s in rekening gebracht. De bedragen vermeld in de instructie van het Hof van Holland zijn vermoedelijk in ponden Vlaams vermeld. Volgens de ordonnantie van de Grote Raad van Mechelen uit 1522 (Ch. Laurent en J. Lameere eds., *Recueil des Ordonnances des Pays-Bas* (ROPB) 2e serie 1506-1700 II, Brussel 1898, p. 173-187, zie p. 179) en artikel III.17 van de ordonnantie voor de Grote Raad uit 1559 (J. Bolsee ed., *L'ordonnance du 8 Août 1559 réglant le statut, le style et la manière de procéder du Grand Conseil* (Texte néerlandais), in: Bulletin

3. zegelen van de vier mandementen, elk mandement à 8 s 4 d ⁴³	33 s	4 d
4. ten uitvoer leggen van de mandementen. De prijs hiervan verschilt naar gelang het aantal dagen dat de deurwaarder nodig heeft voor de tenuitvoerlegging. Per dag werd 2 s 8 d in rekening gebracht. ⁴⁴		
- 1 ^e mandement geëxecuteerd door deurwaarder Thomas Mol (3 dagen) ⁴⁵	8 s	
- 1 ^e mandement opnieuw geëxecuteerd wegens niet verschijnen (1 dag)	2 s	8 d
- 2 ^e mandement geëxecuteerd door deurwaarder Philips Jacobsz (2 dagen)	5 s	4 d
- 3 ^e mandement geëxecuteerd door deurwaarder Philips Jacobsz (2 dagen)	5 s	4 d
- 4 ^e mandement geëxecuteerd door deurwaarder Thomas Mol (1 dag)	2 s	8 d
5. aantekenen in het rolregister van de Admiraliteit dat gedaagde 3 maal verstek heeft laten gaan en op de vierde dagvaarding is verschenen: ⁴⁶		
- default ‘ <i>salvo purge</i> binnen sonneschijne’ (d.w.z. het verstek kan nog worden gezuiverd voor het ondergaan van de zon) op de eerste rechtsdag		2 d
- 1 ^e default		2 d
- 2 ^e default		2 d
- 3 ^e default		2 d
- verschijnen op 4 ^e dagvaarding		2 d

Nadat partijen waren verschenen, diende de eiser zijn conclusie van eis in. De kosten vanaf dit moment tot en met de uitgifte van het uiteindelijke vonnis en zijn tenuitvoerlegging, waren volgens Du Gal als volgt:

6. opstellen door de raadsman van de eiser van de (ook) aan de gedaagden geleverde conclusie van eis alsmede het intendit ⁴⁷	2 s	
7. aantekenen in het rolregister van de uiteindelijke beslissing d.d. 13 september 1547, waarin de gedaagden zowel tot teruggave van het eigen schip van Du Gal als in de kosten worden veroordeeld		2 d
8. opstellen van een akte met daarin de sententie ‘ <i>metter dingtale</i> ’ (dus		

de la Commission Royale des Anciennes Lois et Ordonnances de Belgique (1969-1970), p. 77-152) werd aldaar 8 s aangerekend.

⁴³ Ter vergelijking: volgens artikel 155 van de instructie van het Hof van Holland uit 1531 (*supra*, n. 42) werd hiervoor 1 s in rekening gebracht.

⁴⁴ Ter vergelijking: volgens artikel VI.33 van de ordonnantie van de Grote Raad van Mechelen uit 1559 (*supra*, n. 42) werd hiervoor 2 s per dag in rekening gebracht.

⁴⁵ Er waren drie dagen nodig aangezien de wederpartij, volgens Du Gal, bij betekening om 24 uur respijt vroeg.

⁴⁶ Althans, zo interpreteren wij vermeldingen in de kostenstaat als ‘ten daghe dienende voor teekenen van den diffaulte.’

⁴⁷ Volgens artikel 75 van de instructie van het Hof van Holland uit 1531 (*supra*, n. 42) werd hiervoor 3 s in rekening gebracht.

⁴⁸ Volgens artikel 161 van de instructie van het Hof van Holland uit 1531 (*supra*, n. 42) werd hiervoor, afhankelijk van de hoogte van het uit te keren rapportgeld, 7 of 10 dan wel 20 s in rekening gebracht.

een sententie waarin de conclusies van partijen worden weer- gegeven, i.e. een geëxtendeerde sententie) alsmede een mandement waarin de executie van de sententie wordt bevolen	6 s	4 d
9. zegelen van zowel de akte houdende de sententie als het mandement (tweemaal 2 Philipsguldens) ⁴⁸	16 s	8 d
10. ‘t recht van der vergaderinghe van den Rade der Admiraliteyt’, het rapportgeld (voor het door een raadsheer uitgevoerde onderzoek van het dossier) alsmede de kosten voor het opstellen van de sententie	1 lb	18 s 8 d
11. tenuitvoerlegging van de sententie uit kracht van een mandement van tenuitvoerlegging door deurwaarder Joos Mahuus (1 Angelot)	10 s	4 d

Ook werden enige kosten in verband met het taxeren van de proces-
kosten in rekening gebracht. Het ging om:

12. opstellen van de kostendeclaratie	1 s	8 d
13. werkzaamheden van deurwaarder Philips Jacobsz in verband met het verwittigen van de gedaagde van het feit dat de kostendeclaratie door eiser is ingediend en van het feit dat de gedaagde zijn <i>diminutiën</i> (i.e. een document waarin de opgevoerde kosten, voor zover nodig, werden bestreden) dient over te geven op maandag 3 oktober 1547 (de deurwaarder is hier 1 dag mee bezig geweest)	2 s	8 d

De overige kosten betroffen:

14. vergoeding voor de procureur van de eiser (inclusief zijn salaris voor het vergezellen van de deurwaarder in Vlissingen – zie hier- boven - en voor het aan de gedaagden overgeven van de conclusie van eis, het intendit en de kostenstaat)	2 lb	10 s
15. vergoeding voor de door de eiser verrichte werkzaamheden betref- fende het proces en voor diens verblijfskosten en gederfde inkomsten als koopman. De eiser vraagt hiervoor 5 s per dag. In totaal worden 52 dagen gedeclareerd, i.e. de periode 1 augustus tot en met 21 september 1547, de dag waarop de goederen van de eiser door De Doot c.s. werden teruggegeven	13 lb	
Totaal:	22 lb	11 s 9 d

Du Gal eiste tevens een vergoeding voor de dagen die hij na 21 september nog doende zou
zijn om betaling van de door hem geëiste kosten te verkrijgen (5 s per dag), alsmede van de
verder nog te maken kosten in verband met de taxatieprocedure voor de Admiraliteit.

De Doot en Pietersz werden in de gelegenheid gesteld van *diminutiën* te dienen, dat
wil zeggen de door Du Gal opgevoerde kosten te bestrijden. Deze *diminutiën* werden op 28
september 1547 overgelegd.⁴⁹ Voordat zij op de kostendeclaratie zelf ingingen, stelden De
Doot en Pietersz dat zij het schip en de goederen van Du Gal, behalve uiteraard het door hem
van de Schotten gekochte Engelse schip, de *Mary Dertenny*, zonder meer aan hem hadden

⁴⁹ ARA, GRM, BH 919 dII.

willen teruggeven, maar dat hij de in ontvangstname van zijn goederen had geweigerd.⁵⁰ Met andere woorden, als Du Gal zijn medewerking had verleend, was zaak nummer 2 helemaal niet nodig geweest. Ook verweten zij Du Gal dat hij op een onjuiste termijn had gedagvaard. Wanneer men buiten de plaats woont waar het hof, in dit geval de Admiraliteit, zitting heeft, kan men niet 's morgens gedagvaard worden om nog dezelfde dag te verschijnen, aldus de gedaagden.

Vervolgens gingen zij op verschillende kostenposten in. Wat betreft de opgevoerde kosten voor het opstellen van het verzoekschrift (post 1), waren de Vlissingers van mening dat deze kosten nodeloos waren gemaakt. Een verzoekschrift voor het verkrijgen van het eerste mandement was volgens De Doot en Pietersz niet nodig geweest aangezien de zaak op dat moment reeds ter kennis van de Admiraliteit was gekomen (namelijk door zaak 1). Waarschijnlijk waren zij van mening dat een mondeling verzoek zou hebben volstaan. Ten aanzien van de kostenposten met betrekking tot het verkrijgen van de mandementen, het zegelen ervan, almede de kosten met betrekking tot de sententie en de executoriale brieven die hierop verleend waren (posten 2, 3, 8 en 9), stelden De Doot en Pietersz dat deze niet aan hen in rekening dienden te worden gebracht. Zij voerden onder andere aan dat de gedeclareerde kosten veel hoger waren dan gebruikelijk was bij de provinciale hoven en de Grote Raad van Mechelen.⁵¹ Bovendien zou de deurwaarder wel erg veel dagen nodig hebben gehad voor het executeren van het mandement, aangezien Vlissingen slechts twee mijl van Veere lag. De Doot en Pietersz stellen: 'dat ten dien tyden 't exploict gedaen wiert en wasser niemant by huus die de zaecke ghehandelt hadde, zoo d'exploicteur wel hadde in 't exploicteren heerlicker mogen leven, daerof hem ende eeneghe andre wel kenlic is.'⁵²

Ook het rapportgeld (post 10) kon volgens de Vlissingers niet worden geclaimd, aangezien het om een verstekprocedure ging. Mogelijkerwijze probeerden zij hiermee te stellen dat in verstekprocedures geen rapporteur werd benoemd voor het onderzoek van het dossier, zodat geen rapportgeld verschuldigd kon zijn. Wat betreft het recht van vergadering van de Admiraliteit werd gesteld dat ook hier te veel werd geclaimd, want de Admiraliteit zou slechts vijf maal bijeen zijn gekomen. Verder zou er volgens De Doot en Pietersz bij de Admiraliteit geen gewoonterecht bestaan op basis waarvan sententiegeld zou moeten worden betaald. Blijkens een bewaard gebleven lijst met tarieven voor het verrichten van administratieve handelingen door de Admiraliteit werd echter wel degelijk sententiegeld in rekening gebracht.⁵³

⁵⁰ ARA, GRM, BH 919 dII: 'Alvooren es te considereren dat de gepretendeerde kosten al gedaen zyn impertinentelyc ende noodelooselic, gernerct de capiteynen ende reeders, gedaechden, naer 't pronuncieren vand. sentencie ter materie confiscatoire tusschen des. partijen by den capiteynen ende reeders is geweest geconsenteert, niet by riguerre maer liberalic anscau op zyn verlies nemende, de partijen van goeden daermede hy hem heeft ghehouden tevreden, executerende de sentencie daervan des. kosten schynen te spruten. Item, dat meer es, volghende de voorn. presentacie noch daerboven de reele traditie die hy impetrant weygherde t'synen vertrecke. [etc.]'

⁵¹ Anders dan wat betreft enkele incidentele posten (zie voetnoten 42-44 en 47-48), is het niet mogelijk gebleken om vast te stellen of dit argument valide was. De kostenposten zoals deze in de ordonnances van de Grote Raad dan wel die van de provinciale hoven worden opgevoerd, zijn anders gegroepeerd. Posten die door Du Gal worden genoemd, omvatten soms meer en soms minder dan de posten die in de ordonnances zijn terug te vinden. Het uitsplitsen van kosten is niet mogelijk gebleken.

⁵² ARA, GRM, BH 919 dII.

⁵³ Zie bijlage, posten c1-3.

Ook zou de door Du Gal gevraagde vergoeding voor zijn verblijfskosten en gederfde inkomsten als koopman veel te hoog zijn (post 15). Gedaagden stelden dat eiser ten hoogste een vergoeding voor een of twee keer aanwezig zijn kon vragen en wel volgens het gewoonterecht van 'het hogere hof', waarmee waarschijnlijk de Grote Raad werd bedoeld. Daarbij was volgens de gedaagden van belang dat de eiser door een procureur werd vertegenwoordigd. Verder diende bij bepaling van de kosten van de eiser buiten beschouwing te blijven dat hij een buitenlander was, want hij was reeds in Zeeland en Brabant als koopman en zaakgelastigde actief. Uiteindelijk zouden ook de geclaimde procureurskosten te hoog zijn, aangezien een procureur niet aanwezig hoefde te zijn bij het uitbrengen van de dagvaarding (post 14).

Nadat De Doot en Pietersz hun verweer tegen de door Du Gal opgevoerde proceskosten bij de Admiraliteit hadden ingediend, werden zij op 1 oktober 1547 gedagvaard om op maandag 3 oktober daaraanvolgende, om 9 uur 's ochtends voor de Admiraliteit te verschijnen 'omme te diminueeren up de costen gesupporteert ende gedaen by den voirs. Jacques du Gael.'⁵⁴ Het ging hier waarschijnlijk om een mondelinge toelichting op basis van de geschreven stukken. Uiteindelijk werden bij vonnis van 4 oktober 1547 de kosten definitief vastgesteld door de Admiraliteit en wel op 15 lb 18 s 6 d, exclusief de executiekosten.⁵⁵ Vergeleken met de opgave van Du Gal, die in totaal 22 lb 11 s 9 d claimde, viel het bedrag van de Admiraliteit dus 6 lb 13 s 3 d ofwel 30% lager uit. Vervolgens verleende de Admiraal op 5 oktober 1547 executoriale brieven op deze sententie.⁵⁶ Admiraliteitsdeurwaarder Philips Jacobsz begaf zich op basis van deze brieven op 7 oktober 1547 naar Vlissingen en sommeerde De Doot en Pietersz om aan de veroordeling te voldoen. Dezen deden in eerste instantie alsof zij aan de sommatie wilden voldoen, maar uiteindelijk gebeurde dit niet, aangezien zij stelden te 'appelleren van attemptaten'.⁵⁷ Het is niet geheel duidelijk wat in dit verband met 'attemptaten' wordt bedoeld. Van 'attemptaten' was bijvoorbeeld sprake, als de tenuitvoerlegging van een vonnis in eerste aanleg werd aangevangen of voortgezet ondanks het feit dat deze tenuitvoerlegging door een ingesteld hoger beroep was geschorst.⁵⁸ Mogelijkerwijze bedoelden De Doot en Pietersz met 'attemptaten' slechts dat Du Gal in het proces voor de Admiraliteit niet had gehandeld volgens de voorschriften.

Zaak 4 Hoger beroep tegen de kostentaxatie bij de Grote Raad van Mechelen

Het appel werd ingesteld bij de Grote Raad van Mechelen. Hiertoe werd een verklaring voor de rechter *a quo* afgelegd, in dit geval dus voor de Admiraliteit. Dit werd het 'interjecteren' van appel genoemd. Vervolgens diende het beroep te worden 'verheven' door de zaak daadwerkelijk aan te brengen bij de rechter *ad quem*, in casu de Grote Raad. Met dit verheffen treuzelden De Doot en Pietersz naar het oordeel van Du Gal te lang. Wel verkregen zij op 11 oktober 1547⁵⁹ een mandement van appel en ook lieten zij op basis van dit mandement op 2 november een dagvaarding uitbrengen.⁶⁰ Het lijkt er echter op dat zij de zaak niet op de rol

⁵⁴ ARA, GRM, BH 919 dIII.

⁵⁵ ARA, GRM, BH 919 e.

⁵⁶ ARA, GRM, BH 919 g.

⁵⁷ ARA, GRM, BH 919 A.

⁵⁸ Zie bijvoorbeeld W. van der Tanerijen, *Boec van der loopender practijken der raidtcameren van Brabant*, [ed. Eg. I. Strubbe, Costuimen van het Land en Hertogdom van Brabant, deel 2], Brussel 1952, III.5.11 (laatste alinea).

⁵⁹ ARA, GRM, BH 919 hI.

⁶⁰ ARA, GRM, BH 919 hII. Destijds werd zowel het college dat de gewraakte beslissing had gegeven inclusief de deurwaarder-executeur - bij de Grote Raad aangeduid als *geappelleerden* - als de wederpartij - bij de Grote Raad aangeduid als *geïnthimeerde* - opgeroepen voor de

lieten zetten, aangezien Du Gal besloot het appel te *anticiperen*. Dit hield in dat Du Gal als verweerder in appel zelf de zaak bij de Grote Raad aanbracht. Voor hem was het van belang dat de zaak zo spoedig mogelijk werd afgehandeld, aangezien de deurwaarder op basis van het mandement van appel had bevolen dat er niet met de executie van de kosten mocht worden voortgegaan. Het mandement van anticipatie werd Du Gal op 26 oktober 1547 verleend. Het werd vervolgens op 5 november aan de wederpartij betekend. De deurwaarder dagvaardde de wederpartij om op 18 november voor de Grote Raad te verschijnen en daar aan te tonen dat zij het appel op correcte wijze hadden ingesteld en, zo zij dit niet konden aantonen, het appel vervallen te horen verklaren.⁶¹ Du Gal anticepeerde niet slechts, maar stelde tevens incidenteel appel in. Hij bestreed, met andere woorden, nu ook zelf het door de Admiraliteit in eerste aanleg gewezen vonnis ten aanzien van de proceskosten. Du Gal was van oordeel dat de Admiraliteit de door hem geëiste vergoeding voor zijn verblijfskosten en gederfde inkomsten te laag had vastgesteld.⁶² Op 19 november 1547 legde Du Gal zijn conclusie over en vervolgens werd door de Grote Raad een uitstel van twee weken voor antwoord verleend aan de appellanten. Op 21 januari 1548 werd het proces ontvangen als proces bij geschrifte.⁶³ Dit betekende dat de Grote Raad het appel zou afhandelen op basis van de processtukken die bij de Admiraliteit waren ingediend. Partijen konden in zo'n geval een extra stuk overleggen, *advertissement* genaamd, waarin zij hun positie nog eens nader uiteenzetten.

Naar aanleiding van de beslissing het proces te ontvangen als proces bij geschrifte verzocht de Grote Raad op 17 februari 1548 aan de Admiraliteit het procesdossier over te zenden. Op basis van dit verzoek zond de Admiraliteit op 7 maart 1548 de stukken van het proces aan de Grote Raad.⁶⁴ Op 17 mei werd door de Grote Raad opnieuw gevraagd om verzending van stukken.⁶⁵ De Raad ging er namelijk van uit, dat slechts een deel van het dossier was opgezonden. De Admiraliteit antwoordde echter op 15 juni 1548 dat Vice-Admiraal Filips van Beveren, heer van Fontaines,⁶⁶ geen verdere stukken onder zich had.⁶⁷ In haar antwoord zette de Admiraliteit bovendien uiteen waarom zij niet bij elke door Du Gal opgevoerde kostenpost een taxatie had gezet, maar had volstaan met een taxatie van de gehele som ineens. Zij stelde dat zij in de declaratie van Du Gal niet dan de gewoonlijke kosten had gevonden, waarvan bekend was dat Du Gal ze betaald had. Slechts één post was anders getaxeerd, namelijk de door Du Gal gemaakte kosten, waaronder verblijfskosten, in verband

rechter in appel te verschijnen; in de praktijk verscheen slechts de wederpartij voor het rechterlijk college.

⁶¹ 'pour y faire apparoir des diligences par eulx faictes d'avoir relevé et faict executer leur appel en temps deu ou en faulte de ce icelluy oyr dire et declairer pery et desert [...]' ARA, GRM, BH DI en DII.

⁶² ARA, GRM, BH 919 H, p. 7.

⁶³ ARA, GRM, BH 919 i.

⁶⁴ ARA, GRM, BH 919 F.

⁶⁵ ARA, GRM, BH 919 G.

⁶⁶ Hij was een bastaardzoon van admiraal Adolf van Bourgondië en een halfbroer van Maximiliaan van Bourgondië. Sicking, *Zeemacht* (*supra*, noot 1), p. 60.

⁶⁷ Dat het dossier inderdaad bij de Grote Raad is aangekomen, blijkt uit ARA, GRM Registers inv.nr. 283. In dit register werd bijgehouden welke stukken er door de Grote Raad in de periode 1539-1549 zijn ontvangen. Onder het kopje 'Proces envoyez de l'amiralité' is bij het jaartal 1548 vermeld: 'Ung petit troussellet en papier contenant la declaration des despens soustenuy pardevant ceulx de l'amiralité par Jacques du Gal contre Claes de Doot et Meeus Pieterss ensemble les diminutions desdits De Doot et Pieterss avec aussy une lettre close desdits de l'amiralité.'

met het proces, die in totaal 13 lb bedroegen (post 15). In totaal zijn niet de gevraagde 22 lb 11 s 9 d toegewezen, maar slechts 15 lb 18 s 6 d.⁶⁸ Aangezien het verschil van 6 lb 13 s 3 d enkel betrekking had op één post, kan worden vastgesteld dat van de door Du Gal opgevoerde 13 lb slechts 6 lb 6 s 9 d door de Admiraliteit werd erkend. De berekening van de kosten zoals per kostenpost getaxeerd, was (zoals wij hierboven zagen) niet op schrift gesteld. Op grond hiervan zou kunnen worden geconcludeerd dat de verschriftelijking van de procesvoering bij de Admiraliteit, althans wat betreft de kostentaxatie, minder ver was gevorderd dan bij de Grote Raad van Mechelen.

Nadat de stukken in orde waren bevonden, werd verder geprocedeerd. Partijen dienden ieder hun *advertissement* in, waarin zij hun positie nog eens duidelijk uiteenzetten. Volgens De Doot en Pietersz dienden de door de Admiraliteit vastgestelde kosten te worden gewijzigd 'nairvolgende d'instructie ende ordonnantie van den rade in Hollant oft van andere provinciale raeden, hebbende alhier te hove huerliedere ressort, denwelcken die voirn. geappelleerden [...] nyet en excederen.'⁶⁹ Mocht de Grote Raad deze eis niet kunnen toewijzen, dan eisten de appellanten dat 'ten meesten die voirs. excessive taxatie gemodereert worden nairvolgende de notoire ordonnancie van desen hove [= de Grote Raad] nopende 't feyt van rechtelycke kosten.'⁷⁰ Er is wel vijf tot zes maal meer door de Admiraliteit getaxeerd dan zou behoren, aldus stelden De Doot en Pietersz.⁷¹

Vervolgens gingen zij meer in detail op de kostentaxatie in. In de eerste plaats was er volgens de appellanten te veel getaxeerd voor de verkregen mandementen inclusief het zegelen van deze stukken. De hiervoor te hanteren tarieven zouden moeten zijn: 3 s voor het eerste mandement en voor de drie overige ten hoogste 2 s en 4 d per stuk (post 2). Het salaris voor de deurwaarder zou, gezien de geringe afstand tussen Vlissingen en Veere, per mandement 2 s per dag dienen te bedragen (post 4). Dit zou overeenkomen met de vergoeding van extraordinaris deurwaarders van de Grote Raad die buiten Mechelen resideren⁷² en met die van ordinaris deurwaarders van het Hof van Holland.⁷³ Bovendien was het volgens de appellanten niet duidelijk of aan deurwaarder Joos Mahuus voor de executie 10 s waren betaald (post 11). Immers, door het appel had men niet kunnen overgaan tot executie van de sententie. De Doot en Pietersz stelden ook dat het opgevoerde rapport- en sententiegeld niet was betaald (post 10). Volgens hen kon het betaalde bedrag niet meer bedragen dan een of twee Karolusgulden (in plaats van de vermelde 1 lb 18 s 8 d die overeenkomen met 11,6 Karolusgulden). Zij waren van mening dat de Admiraliteit geen privilege had om hoger te taxeren dan de andere hoven. Al met al konden de totale kosten niet meer bedragen dan 15 Karolusgulden ofwel 2 lb 10 s. Overigens bestreden de appellanten tevens de vergoeding voor door Du Gal gemaakte verblijfskosten in verband met zijn zaak voor de Admiraliteit (de gewraakte post 15). Hij was in het geheel geen koopman, aldus de appellanten, maar slechts

⁶⁸ ARA, GRM, BH 919 H.

⁶⁹ ARA, GRM, BH I, p. 4. De tarieven bij het Hof van Holland worden onder andere gevonden in De Blécourt en Japikse, *Klein plakkaatboek* (*supra*, n. 42), p. 33-69. Zie echter onze opmerking in noot 51.

⁷⁰ ARA, GRM, BH I, p. 4. De tarieven bij de Grote Raad van Mechelen worden onder andere gevonden in Ch. Laurent en J. Lameere, *ROPB* (*supra*, n. 42), p. 173-187. Vergelijk ook Ph. Wielant, *Practijke civile*, Antwerpen 1573, ix.xl (p. 329-331). Zie echter onze opmerking in noot 51.

⁷¹ ARA, GRM, BH 919 I, p. 10.

⁷² Volgens artikel VI.33 van de ordonnantie van de Grote Raad van Mechelen van 1559 (*supra*, n. 42) werd inderdaad een bedrag van 2 s in rekening gebracht.

⁷³ Wij hebben de beloning voor de ordinaris deurwaarder van het Hof van Holland vooralsnog niet kunnen terugvinden.

dienaar of zaakgelastigde van enkele Schotten of kooplieden uit Dieppe. Concluderend stelden De Doot en Pietersz dat Du Gal slechts de verblijfskosten van vier of vijf dagen kon declareren in plaats van de geclaimde 52 dagen. Uiteindelijk moest ook de vergoeding voor de procureur het ontgelden (post 14). Deze vergoeding diende niet meer te bedragen dan 2, 3 of ten hoogste 4 stuivers per dag, in totaal 1 Karolusgulden dan wel 1 Philipsgulden.⁷⁴

Du Gal vroeg op zijn beurt in het door hem ingediende stuk een hogere vergoeding dan die door de Admiraliteit was vastgesteld, namelijk 23 lb 6 s 8 d.⁷⁵ Het bedrag kwam iets hoger uit dan de 22 lb 11 s 9 d die hij oorspronkelijk opvoerde. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de vergoeding die Du Gal eiste voor de dagen die hij na 21 september 1547 nog doende was om betaling van de door hem geëiste kosten te verkrijgen en met de kosten in verband met de taxatieprocedure voor de Admiraliteit. In zijn betoog wees hij nogmaals op de door hem geëiste verblijfskosten. Bij het vaststellen hiervan diende zijns inziens rekening te worden gehouden met het feit dat hij koopman was. Hij kwam hier dus weer met hetzelfde argument aanzetten. Verder waren de door hem gedeclareerde kosten zijns inziens niet te hoog, want deze kosten waren gebruikelijk bij de Admiraliteit.⁷⁶

Een geëxtendeerde sententie van de Grote Raad in de zaak betreffende de proceskosten ontbreekt in de registers. Wel is een dictum teruggevonden waarin wordt gesteld dat De Doot en Pietersz terecht hadden geappelleerd en waarin de taxatie van de proceskosten door de Admiraliteit onjuist werd verklaard. Du Gal werd opgedragen een nieuwe kostendeclaratie bij de Grote Raad in te dienen. Vervolgens zou de Raad de Vlissingse kapers opdragen van diminutiën te dienen. Uiteindelijk zou diezelfde Raad de proceskosten aanpassen volgens zijn eigen stijl. Hieruit kan worden afgeleid dat, althans wat betreft de Admiraliteit, de regeling van de Grote Raad maatgevend was. De partijen werden ook veroordeeld tot het dragen van de eigen kosten gemaakt voor het proces voor de Grote Raad.⁷⁷

Zaak 5 Hoger beroep tegen de toewijzing van de *Mary Dertenny*

Overigens ging Du Gal in beroep tegen het vonnis van de Veerse Admiraliteit van 13 juni 1547 dat naar aanleiding van de eerste procedure was uitgesproken en waarin het door hem van de Schotten gekochte schip voor de Vlissingse kapers tot goede prijs was verklaard (zaak 1). De Doot en Pietersz werden door een deurwaarder opgeroepen om op 18 november 1547 voor de Grote Raad te verschijnen.⁷⁸ Daar voerde Du Gal aan dat er op de dag van de kaping oorlog was tussen Schotland en Engeland. Door Engelsen dan wel Schotten uitgevoerde kapingen van vijandelijke goederen resulteerden daarom in eigendomsverkrijging van deze goederen door de kapers. Aangezien nu de Schotten als eigenaar van het gekaapte Engelse schip dienden te worden beschouwd, zo stelde Du Gal, stond niets eraan in de weg dat hij zelf door koop en levering ervan uiteindelijk de eigendom had verkregen.⁷⁹ De Doot en Pietersz

⁷⁴ ARA, GRM, BH 919 I.

⁷⁵ In de bron is het bedrag vermeld van 140 pond van 40 groten per pond, ook ponden Hollands genoemd (1 pond Vlaams = 6 pond Hollands). ARA, GRM, BH 919 J.

⁷⁶ ‘regardant le stil et usaige de ceulx de l’admiralité l’on est accoustumé de payer icelles mises de justice.’ ARA, GRM, BH 919 J, p. 7.

⁷⁷ ARA, GRM, register 986, dictum 1203 d.d. 26 oktober 1549.

⁷⁸ ARA, GRM, Sententie 849.65, p. 677.

⁷⁹ ARA, GRM, Sententie 849.65, p. 678: ‘disoit estre notoire et manifeste que au jour de la prinse des navire et biens en question y avoit guerre ouverte d’entre le pays d’Escoche d’une part et les Anglois d’autre. Actendu lequelle guerre tout ce que s’estoit prins d’un costé et d’autre sur les subjectz desdits pays de droit competoit et appartenoit de droit aux victorieux, lesquelz par telle prinse en auroient le vray domine et en povoient faire comme de leur propre. Apparistroit consequament que ledit appellant [= Du Gal] avoit acheté ladite navire et biens

stelden hier tegenover dat het schip na de kaping door de Schotten niet tot goede prijs was verklaard. Dat kon ook niet, want de Schotten waren immers niet aan land geweest, zodat zij geen procedure voor de Schotse Admiraliteit hadden kunnen starten.⁸⁰ Du Gal, zo stelden De Doot en Pietersz, had het bewuste schip niet van de Schotten mogen kopen; hij had gehandeld in strijd met de al eerder genoemde Franse ordonnantie op de Admiraliteit van 1544.⁸¹

Voordat door de Grote Raad vonnis werd gewezen, vroeg Du Gal om ontheven te worden van zijn eerdergenoemde bekentenis dat hij op de hoogte was van de Franse ordonnantie (door middel van *request civile*). De Grote Raad oordeelde uiteindelijk dat deze ontheffing niet nodig was. Mogelijkerwijze was het Franse verbod naar zijn oordeel hier niet van toepassing. De Raad vernietigde het vonnis van de Admiraliteit bij arrest van 14 juli 1548. Hij deed opnieuw recht en veroordeelde De Doot en Pietersz tot restitutie van het gekaapte Engelse schip en de overige goederen aan Du Gal, althans, als deze goederen nog aanwezig waren, en anders het geld dat door de verkoop ervan was verkregen. Ook werden De Doot en Pietersz in de kosten van het proces voor de Admiraliteit veroordeeld, terwijl de partijen voor de procedure voor de Grote Raad ieder de eigen kosten moesten dragen. Met andere woorden, de kosten werden gecompenseerd.⁸² Mogelijkerwijze hebben ook hier diplomatieke omstandigheden een rol gespeeld. Waarschijnlijk wilde men van Nederlandse zijde Frankrijk, waarmee men op dat moment niet in staat van oorlog verkeerde, niet voor het hoofd stoten. De correcte afhandeling van een prijszaak waarvan een Fransman slachtoffer was geworden, paste geheel in dit kader.

Besluit

Zoals we zagen, gaf het treffen op zee tussen de Vlissingse kapiteins Claes de Doot en Meeus Pietersz en de Fransman Jacques du Gal aanleiding tot een vijftal rechtszaken. Zaak nummer 1 betrof een procedure voor de Admiraliteit van Veere die uiteindelijk resulteerde in een vonnis waarin het door Du Gal van de Schotten gekochte schip, de *Mary Dertenny*, tot goede prijs werd verklaard. Zaak nummer 2 betrof eveneens een procedure voor de Veerse Admiraliteit. Deze procedure resulteerde in een vonnis, waarin De Doot en Pietersz werden veroordeeld het eigen schip van Du Gal aan deze laatste te retourneren. Tevens werden zij in de proceskosten veroordeeld. Zaak 3 ging over de genoemde proceskosten, meer in het bijzonder de vaststelling van de hoogte ervan door de Admiraliteit in een zogeheten

en question en la haulte mer et en payé ladite somme [...]. S'ensuyvoit doncques qu'il n'y avoit eu obstacle ou empeschement par lequel l'on eust peu ou deu maintenir ladite navire et marchandise n'avoir leallement et justement estre acquise par ledit appellant.'

⁸⁰ Het oudste bewaard gebleven register van de Schotse Admiraliteit is van iets later datum maar geeft niettemin inzicht in het functioneren van deze instelling. T.C. Wade ed., *Acta curiae admirallatus Scotiae 6th Sept. 1557 – 11th March 1561-2*, Edinburgh 1937.

⁸¹ ARA, GRM, Sententie 849.65, p. 681-682: 'qu'il apparistroit aussy par la propre confession dudit appellant et par autres tiltres produictz ou proces, que apres que ladite navire en question auroit esté prinse par ledit Escochois [...] elle n'auroit esté déclaré estre de bonne prinse. Par faulte de laquelle declaration ladite navire n'estoit de bonne prinse au prouffit dudit Escochois et consequament ne pourit ledit appellant acheter ladite navire dudit Escochois suyvant les ordonnances du roy de France advisees sur le fait desd. prinses, publiees a Paris et autrepars en l'an 1543 [1544 ns] et ainsy longtemps auparavant la prinse faicte par lesd. inthimez [...].' Het betreft hier een verwijzing naar de Franse ordonnantie op de Admiraliteit van 1544, in het bijzonder de artikelen 21-23, 42, 44. Isambert, Decrusy, Jourdan eds., *Recueil général des anciennes lois françaises, depuis l'an 420 jusqu'à la révolution de 1789* XII, Parijs 1828, p. 854-869.

⁸² ARA, GRM, Sententie 849.65, p. 682-683.

taxatieprocedure. Zaak 4 was het gevolg van een door De Doot en Pietersz bij de Grote Raad ingesteld hoger beroep tegen de uiteindelijke kostentaxatie door de Veeerse Admiraliteit, terwijl zaak 5 een door Du Gal bij diezelfde Grote Raad ingesteld hoger beroep betrof tegen het door de Veeerse Admiraliteit in zaak 1 uitgesproken vonnis.

Ten aanzien van de voor de Admiraliteit gevoerde procedure is vastgesteld dat deze volgens de ordonnanties op de Admiraliteit conform de bij de Grote Raad gebruikelijke procedure diende te zijn. Uit het door ons bestudeerde dossier blijkt dat dit ook gold voor de proceskosten. Het bleek echter uiteindelijk onmogelijk om te komen tot een systematische vergelijking van de kosten voor de verschillende proceshandelingen bij de twee gerechtshoven doordat de verschillende kostenposten door partijen en door de twee instellingen verschillend werden gegroepeerd. Wel is duidelijk geworden dat de verschriftelijking van de procesvoering bij de Admiraliteit, althans wat betreft de taxatieprocedure, minder ver was gevorderd dan bij de Grote Raad van Mechelen. Ook op het vlak van het verstek kan mogelijkwijze een kleine afwijking worden geconstateerd, namelijk daar waar de gedaagde de gelegenheid werd geboden om na een eerste verstek dit verstek te zuiveren voor het ondergaan van de zon. Bij de Grote Raad werd zuivering slechts toegelaten tot het einde van de zitting waarop de verweerder verstek liet gaan.⁸³

De juridische beoordeling van de hier behandelde zaken kan niet los worden gezien van de internationale betrekkingen. Hoewel de beantwoording van de vraag naar de mate waarin diplomatieke omstandigheden en het kaapvaartbeleid van invloed waren op de beoordeling van de verschillende zaken enigszins speculatief is, kunnen hierover toch wel enige opmerkingen worden gemaakt. Zo kan het vonnis dat de Admiraliteit in zaak 1 uitsprak, namelijk de verklaring tot goede prijs van het Engelse schip de *Mary Dertenny* voor de Vlissingse kapiteins, in verband worden gebracht met het door de Admiraal bepleite kaapvaartbeleid. Deze had er op gewezen dat wanneer het optreden van de eigen kapers niet soepel werd beoordeeld, zij niet meer bereid zouden zijn uit te varen. Zaak 2 werd beslist in het voordeel van Jacques du Gal, inwoner van een land waarmee de Nederlanden op dat moment niet in oorlog waren. Een voor deze Fransman nadelig vonnis zou de Frans-Habsburgse betrekkingen onder druk hebben gezet. In dit licht moet ook het door de Grote Raad in hoger beroep uitgesproken vonnis ter beslissing van zaak 5 worden beschouwd. Overigens moet hierbij worden opgemerkt dat de diplomatieke omstandigheden anno 1547 min of meer uitzonderlijk waren in die zin dat Frankrijk en de Habsburgse Nederlanden in dat jaar niet met elkaar in staat van oorlog verkeerden. Gedurende de eerste zes decennia van de zestiende eeuw hebben Frankrijk en de Habsburgers verschillende oorlogen met elkaar uitgevochten. Voor zover de hieruit voortvloeiende kaperkwesities aan Nederlandse zijde voor beoordeling in aanmerking werden genomen, leidden deze zelden of nooit tot genoegdoening ten gunste van Fransen.⁸⁴ Op grond hiervan durven wij wel te stellen dat de juridische beoordeling van prijszaken van de kant van de centrale regering mede een politiek doel diende. De bijzondere diplomatieke omstandigheden in 1547 betekenden mogelijkwijze dat de belangen van de Vlissingse kapers Claes de Doot en Meeus Pietersz moesten worden opgeofferd aan het diplomatieke belang van het behoud van de vrede met Frankrijk. De besproken kwestie speelde zich dan ook af eeuwen voordat de scheiding der machten een feit werd.

⁸³ Van Rhee, *Litigation* (*supra*, n. 10), p. 291.

⁸⁴ Zie bijvoorbeeld de afhandeling van Franse prijszaken door de Nederlanden na het bestand van Bomy (30 juli 1537) en de vrede van Nice (18 juni 1538); in geen enkel geval werden de Fransen in het gelijk gesteld. Sicking, *Recht aan zee* (*supra*, n. 11), p. 165.

Bijlage

Lijst met tarieven voor het verrichten van administratieve handelingen door de Admiraliteit (in ponden Vlaams), 1540⁸⁵

Deze lijst werd waarschijnlijk opgesteld in verband met een specifieke zaak, die voor de Admiraliteit aanhangig was geweest. Voor de betekenis van de gebruikte terminologie verwijzen wij naar ons hiervoor afgedrukte artikel.

Bron: Zeeuws Archief Middelburg, Rekenkamer A, Copulaatboek, nr. 6, f.53r.

Sallaris van die van den Raede der Admiraliteit

[1] Rapportghelt, specieghelt tsaemen	2 lb		
[2] D'acte van sententie diffinitive		10 s	
[3] Voor de zeghel an de zelve acte		8 s	4 d
[4] Voor 't executoriael van de zelve sententie		2 s	4 d
[5] Voor de zeghel an 't zelve executoriael		4 s	2 d
[6] Voor 't mandement van yemandt te dachvaerden, omme de costen zien overdienen ende diminueren, voor de zeghel an 't zelve mandement		6 s	2 d
[7] Voor vier acten van appointement		2 s	
[8] Item voor sallaris van die van den Admiraliteit van principale tauxatie		4 s	8 d
[9] Ende voor de tauxatie van de costen van defaulten daerinne alleenelick ghecondempneert was		2 s	4 d
Somme	4 lb		
[10] Item voor d'acte van tauxatie			12 d

Memoria

[a] Dat zij nemen omme 't vergaeren van den raidt van der Admiraliteit van beede partijen te wetene van elck 2 s, maecken		4 s	
[b] voor elcke oorconde [= getuige] die men voor henlieden beleet			6 d
[c1] Als zij sententien gheven bedraeghende 25 lb		20 s	
[c2] van vichtich ponden	2 lb		
[c3] ende boven de vichtich pond	3 lb		
[d] van appointementen te rekenen		2 s	

⁸⁵ Datering volgens een dorsale aantekening, f. 53v.

Summary

Prize, Procedure and Costs

Determination of a prize case according to Romano-canonical procedure by the Admiralty Court and the Great Council of Malines during the English-Scottish War of 1547

Dedicated to Professor Dr. J. Th. De Smidt on the occasion of his 80th birthday

The present article discusses the case of Jacques du Gal, a French merchant, and the Netherlands privateers, Claes de Doot and Meeus Pietersz. The former departed from the harbour of Dieppe in France with one vessel, headed for Scotland. During this journey, on the open seas, Du Gal bought an English ship, denoted in the records as the Mary Dertenny. This ship had been taken by the Scottish privateers Jehan Edinestone and Jehan Gurlat.

Near the Scottish coast, the ships of Du Gal were boarded by De Doot and Pietersz. After the latter had returned with their prizes to their harbour of origin, Vlissingen in the Low Countries, the Admiralty Court of Veere took jurisdiction of the case. It decided that Du Gal's own ship should be returned to him, but it declared that the Mary Dertenny was good prize. On appeal, however, the Great Council of Malines, the then supreme court of the Low Countries, ruled that De Doot and Pietersz should also return the Mary Dertenny to Du Gal.

The case of Du Gal v. De Doot and Pietersz is of interest, not only because it contains detailed information on the costs and the procedural steps to be taken before the Admiralty Court in a prize case, but also because it proves that, apart from legal arguments, diplomatic considerations may have been of importance when deciding prize cases before courts of law.